

УДК 616.1 (091)

В. Ф. Мислицький

КАФЕДРА ПАТОЛОГІЧНОЇ ФІЗІОЛОГІЇ

Буковинська державна медична академія,
м. Чернівці*Ключові слова:* історія, кафедра, педагогічний процес, наукові дослідження.*Резюме.* Стаття присвячена становленню та розвитку кафедри патологічної фізіології з моменту її заснування в жовтні 1944 року до сьогоднішнього дня. Представлені основні наукові та педагогічні здобутки колективу кафедри за весь час існування.

Кафедра патологічної фізіології створена в листопаді 1944 р. Першим завідувачем кафедри був професійний патофізіолог Федоров Іван Гнатович. Він закінчив аспірантуру в проф. Галкіна В. С. при кафедрі патологічної фізіології 2-го Ленінградського медінституту в 1934 р. Наукова тема, яку розробляв професор Федоров І. Г. була присвячена окиснювально-відновним процесам при патології крові. У травні 1941 року Вищою Атестаційною Комісією йому був присуджений науковий ступінь доктора медичних наук на основі захисту дисертації в березні 1941 р. на тему: “Про центральне управління обміну речовин (Вуглеводний обмін і окисно-відновні процеси). Експериментальне дослідження”.

І.Г.Федоров

Протоколом №19 від 24 травня 1941 року він затверджений у науковому ступені доктора медичних наук.

На цей час ним опубліковано двадцять три друковані праці, в тому числі монографія: “Про центральне управління обміном речовин”. 24 грудня 1945 року І.Г.Федорова призначають завідувачем кафедри патологічної фізіології Чернівцького медичного інституту. В службовій характеристиці сказано: за п’ять років своєї служби в Військово-морській медичній академії виріс у самостійного зрілого наукового праців-

ника. Він провів цілу низку наукових досліджень, оригінальних, цілеспрямованих, теоретично цікавих і практично важливих”. На цей час він мав уже більше сорока друкованих праць у провідних журналах Радянського Союзу. У короткій характеристиці через два місяці після призначення його завідувачем кафедри керівництвом інституту дає наступну оцінку його діяльності “...організував педагогічний процес на кафедрі патофізіології, з великим успіхом прочитав ряд наукових доповідей. Користується великим авторитетом у студентів”.

Тодішній студент, а потім ректор інституту О.Д.Юхимець у своїх спогадах давав самі високі референції людським рисам, науковим та дидактичним здібностям Івана Гнатовича Федорова.

З березня 1946 р. Іван Гнатович був обраний деканом факультету і впродовж трьох років очолював цю службу. Професор Федоров І. Г. — плодотворний учений. Під його керівництвом було виконано багато кандидатських і докторських дисертацій. Про це свідчать спогади тих, хто його знав, але, на жаль, не збереглося ніяких документальних підтверджень.

7.07.49 р. Федоров І. Г. обирається на посаду завідувача кафедри патологічної фізіології Львівського медичного інституту, де плідно працює до 1960 р.

З 1949 року кафедрою завідував професор Четвертак Дмитро Савович. Яскрава особистість — Дмитро Савович Четвертак починав свою трудову діяльність військово-морським фельдшером.

У 1927 році він звільняється в запас із флоту й вступає до 2го Ленінградського медичного інституту. На цей час йому виповнилося 27 років, але він встиг наповнити своє життя такою кількістю подій, якої вистачило б для кількох детективних романів.

Після закінчення інституту (січень, 1931 р.) його зараховують аспірантом кафедри патологічної фізіології. У листопаді 1933 року він — аспірант відділу загальної патології Всесоюзного

А.С. Четвертак

інституту експериментальної медицини (ВІЕМ) і за сумісництвом працює асистентом професора В.С.Галкіна.

Отже два перших завідувачі кафедри були учнями одієї школи — ленінградської.

У 1935 році Д.С.Четвертак на засіданні вченої ради ВІЕМ захищає кандидатську дисертацію на тему: “Топографія гормонотворення в передній долі гіпофіза”. Тема докторської дисертації Д.С. Четвертака: “Роль нервової системи в механізмах розвитку гемотрансфузійних реакцій”, яку він захистив у 1950 році й був затверджений на посаді професора 14.02.53 р. Під його керівництвом виконували наукові теми Любовська П. І., Закривидорога З.С., Гервазієва І.Д., Колпаков А.А., Зажаєва В.В. Після того як у 1961 р. Д.С.Четвертак за власним бажанням вийшов на пенсію, на завідування кафедри був обраний кандидат медичних наук Очеленко Лев Миколайович. Після закінчення аспірантури при кафедрі патологічної фізіології Ростовського медінституту, він з 1956 р. по 1958 р. працював асистентом кафедри патофізіології Алтайського медінституту, а з 1958 р. — асистентом кафедри патофізіології Ростовського медінституту. У серпні 1961р. вченою радою Чернівецького медінституту обирається на завідування кафедрою.

Л.М.Очеленко

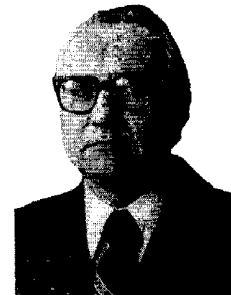
У характеристиці від 3.07.1964 р., виданій для пред'явлення за місцем захисту докторської

дисертації сказано, що Очеленко Л.М. зарекомендував себе як добре підготовлений педагог і організатор, покращив навчальний процес і методичну підготовку співробітників кафедри, що значно підвищило знання студентів з курсу патофізіології.

За час роботи в інституті він підготував дев'ять робіт, з них одна — рукописна. Кандидатська дисертація Л. М. Очеленка була присвячена вивченню електрофізіологічних та патофізіологічних змін у мозкові при експериментальних абсцесах мозку. Тема його докторської дисертації: “Патогенез абсцесів головного мозку та їх вплив на білковий склад крові й біотоки кори мозку”.

У грудні 1964 р. виникає конфлікт між парткомом інституту й Очеленко Л.М., у результаті чого він написав заяву про звільнення його з посади завідувача кафедри за власним бажанням.

З 20.12.1966 по 25.07.1980 рік кафедрою завідував проф. Пахмурний Борис Андрійович. Учень професора Е. Б. Берхіна він приїхав у Чернівці з Алтайського медичного інституту й привіз нову наукову тематику, яка на багато років стала однією з визначальних у нашому ВНЗ.

Б.А.Пахмурний

Вона присвячена патологічній фізіології нирок, водно-електролітного обміну та кислотно-лужного стану. Тема кандидатської дисертації Б. А. Пахмурного: “Вплив деяких фармакологічних речовин на функцію інтактної та денервованої нирки”, докторської: “До механізму дії серцевих глікозидів на функцію нирок і водносолевой обмін”. Під керівництвом Б. А. Пахмурного були виконані кандидатські дисертації Кокощука Г.І. (1971), Гоженко А.І. (1972), Стрикаленко Т.В. (1976), Кабашнюка В.А. (1983) та ін. Плодотворні ідеї Б.А.Пахмурного дали поштовх дослідженням, які лягли в основу докторських дисертацій Іванова Ю. І., Кокощука Г. І. (1981), Гоженко А. І. (1988).

За станом здоров'я Борис Андрійович був змушений залишити роботу в навчальному закла-

ді й переїхати до м. Одеси, де ще певний час працював у науково-дослідному інституті.

З 1980 по 1988 р. кафедрою завідував учень Б. А. Пахмурного доцент Гоженко Анатолій Іванович. Він продовжив наукову тему свого вчителя і кафедра займалася вивченням патофізіології нирок, водно-електролітного обміну та кислотно-лужного стану. Під керівництвом Гоженко А. І. були виконані кандидатські дисертації: Дикусарова В. В. (1986); Рогового Ю. Є. (1988); Кухарчука О. Л. (1989); Самараша В. С. (1989); Перепелюк М. Д. (1992).

А.І.Гоженко

В 1988 році Гоженко А. І. захистив докторську дисертацію, отримав ступінь доктора медичних наук і перейшов на роботу в Одеський НДІ гігієни транспорту, а пізніше був обраний завідувачем кафедри патофізіології Одеського медичного університету. У 1989 році кафедра патологічної фізіології була трансформована в курс патологічної фізіології при кафедрі нормальної фізіології. На завідування курсом був обраний Мислицький Валентин Францович, який до того працював на кафедрі нормальної фізіології. Він пройшов добру експериментальну школу з досліджень центральної нервової системи. Стереотаксичну техніку, електролітичне руйнування та стимуляцію нервових структур лимбічної системи мозку засвоював у відділі підкоркових структур Інституту фізіології ім. О.О.Богомольця АН УРСР. Тоді цей відділ очолював прекрасний спеціаліст Валерій Олександрович Черкес.

В.Ф.Мислицький

Флюорометричне розподілення катехол- та індоамінів у структурах мозку за методикою Фалька-Овмена вивчав у Інституті біологічної фізики АН СРСР у м. Пуцціно, в лабораторії Аркадія Юстиановича Буданцева.

Цитоархітектоніку структур діенцефального відділу стоволової частини мозку вивчав у лабораторіях академіка Ільдара Ганійовича Акмаєва та у Михайла Семеновича Міцкевича. Впливи стероїдних гормонів на організм тварин — у лабораторії член-кореспондента АН та АМН України Олександра Григоровича Резнікова.

Всі ці та інші методи дослідження підкоркових структур у мозку були відтворені у лабораторії кафедри, що дало змогу виконати і в червні 1990 р. захистити у вченій раді біологічного факультету Московського університету ім. М.В.Ломоносова дисертацію на ступінь доктора біологічних наук.

Рішенням Вченої Ради інституту від 23 грудня 1993, року з ініціативи ректора академії член-кореспондента АПН України В.П. Пішака, курс патологічної фізіології поновлений в якості кафедри патологічної фізіології.

Навчальна робота на кафедрі завжди була наріжним каменем у діяльності колективу. Негативне ставлення з боку громадськості до використання експериментальних тварин у навчальних цілях, змусив шукати інші способи донесення навчального матеріалу до студентів. З цієї метою були створені клініко-патофізіологічні задачі до всіх розділів предмету, з яких навчальною програмою передбачені практичні заняття. Слід зазначити, що вони по-перше складають основу для тестів ліцензійного іспиту “Крок-1”, по-друге наближають студента до роботи в клініці. Завдячуючи їм майбутній лікар повинен вміти не тільки використовувати свої знання з етіології та патогенезу окремого процесу, а навчитися проводити системний аналіз, ґрунтуючись на знаннях, отриманих на попередніх курсах.

Співробітники кафедри регулярно публікують роботи з методичних та методологічних питань викладання патофізіології.

У зв'язку з впровадженням тестового контролю “Крок 1” співробітники приймають активну участь у створенні тестових завдань з курсу патофізіології. Виданий навчальний посібник “Тестові завдання з патологічної фізіології” (2001р.).

Для кращого засвоєння окремих розділів підготовлені посібники: Основи роботи з файлами (1998), Основи медичної генетики (2000), Методичні вказівки до лабораторного прак-

тикуму з медбіофізики (2001), Основи імунопатології (2002).

Крім того на кафедрі за ці роки видані наступні посібники, словники і монографії:

- Російсько-українсько-латинський словник загальнобіологічних термінів — 1996 р.;

- Ви працюєте над рукописом — 1998 р.;

- Структурний довідник з біології — 2002; 2003 р.;

- Пахмурний Борис Андрійович — 2002 р.;

- Тубуло-інтерстиційний синдром — 2002 р.

Наукова робота кафедри впродовж цих років була досить інтенсивною. У 1990 р. була захищена дисертація “Статева диференціація деяких структур лімбічної системи головного мозку щурів в онтогенезі” на здобуття вченого ступеня доктора біологічних наук В.Ф. Мислицьким.

Захистили кандидатські дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата медичних наук: С.В. Гуньков — 1991 р.; Н.К. Ваттер — 1995 р.; Б.І. Слонєцький — 1995 р.; О.Л. Хомко — 1996 р.; С.К. Подолян — 1999 р.; О.В. Бойко — 2002 р.

У 2000 р. 26 вересня захистила докторську дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора медичних наук Світлана Сергіївна Ткачук “Нейроендокринні та біохімічні механізми порушень стрес лімітуючої системи мозку у щурів із синдромом пренатального стресу”.

Роговий Юрій Євгенович 16 жовтня 2000 р. захистив докторську дисертацію на тему: Механізми розвитку тубуло-інтерстиційного пошкодження при патології нирок” і видав її у вигляді монографії.

Колектив продовжує роботу по вивченню механізмів пренатального стресу, ролі моноамінергічних механізмів структур лімбічної системи, тубуло-інтерстиційного синдрому та корекції порушень функцій, які розвиваються при цих патологічних станах.

Видані монографії: “Пренатальний стрес і нейроендокринна патологія”, 2004 р., “Спадкові синдроми з основами молекулярної діагностики”, 2004 р.

Зараз на кафедрі працюють: зав. кафедрою професор Мислицький В.Ф.; професор кафедри Роговий Ю.Є., доцент Філіпова Л.О., ст. викладач Перепелюк М.Д., к.м.н. Бойко О.В., асп. Ткачук О.В., ст. лаборант Оленович Л.В., лаб. Ісламова І.Р., робітник Каватар В.І.

У жовтні 2004 року кафедрі виповнюється шістдесят років. Якщо для людини це солідний вік, то для навчального закладу — входження в пору зрілості, яка обіцяє нові суттєві здобутки.

Література: 1. Федоров И.И. О центральном управлении обмена веществ.- Ленинград. Издание Военно-медицинской академии.-1941.- 315 с. 2. Федоров И.И. Углеводный обмен и окислительно-восстановительные процессы.-Дис. на соискание учен.степени доктора мед. наук.- Ленинград. 1941. 3. Четвертак Д.С. Роль центральной нервной системы в механизме гемотрансфузионных реакций. - Дис. на соискание учен.степени доктора мед. наук.- Алма-Ата. Казахский государственный медицинский институт им. В.М.Мологова, 1950. 4. Очелько Л.М. Патогенез абсцессов головного мозга и их влияние на белковый состав крови и биопотенциалы коры мозга.- Дис. на соискание учен.степени доктора мед. наук.- Черновцы. Ростов н/Д. 1964.-516 с. 5. Мислицкий В.Ф., Пишак В.П. Пахмурний Борис Андрійович. - Чернівці: медакадемія, 2002. - 129 с. 6. Гоженко А.И. Энергетическое обеспечение основных почечных функций и процессов в норме и при повреждении почек.- Дис. на соискание учен.степени доктора мед. наук.- Одесса, 1987. 7. Стояновский Д.И., Гоженко А.И., Лобенко А.О. Краткий гомеопатический справочник.- К.: Здоров'я.-1996. 8. Мислицкий В.Ф. Половая дифференциация некоторых структур лимбической системы головного мозга крыс в онтогенезе. - Дис. на соискание учен.степени доктора биол. наук.- Москва, 1990. 9. Вчені Буковини – народній охороні здоров'я.- Чернівці. – 1994.- С. 13-17. 10. *Сторінки історії* – біографічний довідник завідувачів кафедрами та професорів Буковинської державної медициної академії (1944-1998). – Чернівці.- 1999.- 224с. 11. Роговий Ю.Є. Механізми розвитку тубуло-інтерстиційного пошкодження при патології нирок - Дис. на здобуття вченого ступеня доктора мед.наук.- Одеса.-2000. 12. Пишак В.П., Гоженко А.І., Роговий Ю.Є. Тубуло-інтерстиційний синдром. –Чернівці-Одеса.-2002.- 211 с.

КАФЕДРА ПАТОЛОГИЧЕСКОЙ ФИЗИОЛОГИИ

В. Ф. Мислицкий

Резюме. Стаття посвящена становленню і розвитку кафедри патологічної фізіології з моменту її створення в жовтні 1944 року до сьогоднішнього дня. Представлені основні наукові і педагогічні досягнення колективу кафедри за період її існування.

Ключевые слова: історія, кафедра, педагогічний процес, наукові дослідження.

DEPARTMENT OF PATHOLOGICAL PHYSIOLOGY

V. F. Myslitsky

Abstract. The article takes up the questions of the history and modern life of the department of pathophysiology. The main scientific and education achievements of the department over the years of its existence are presented.

Key words: history, department, educational process, scientific achievements.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi)

Clin. and experim. pathol. - 2004. - Vol.3, №1. - P.115-118.

Надійшло до редакції 11.01.2004